

such form of education does not mean that it is automatically saturated with plot of individualized professional teaching, namely, considers peculiar features first of all spiritual-performing guides, professional-valuable orientation, plot-teaching priorities of the student of higher education institution. These main ideas form mechanisms of multivariate construction of individual educational trajectory which should be provided with appropriate level of teacher's mastery in the higher pedagogical educational institution.

Keywords: *cultural and educational surroundings of university, individual tools of professional strategy, multivariate construction of individual educational trajectories, performing personality.*

РИЗИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ МАЙБУТНІ ВЧИТЕЛІ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 378

Яновський А.О.

У статті розглядається ризики, з якими стикається майбутній вчитель в інформаційному середовищі та шляхи їх мінімізації.

Ключові слова: *загрози, інформаційне середовище, майбутні вчителі.*

РИСКИ, С КОТОРЫМИ СТОЛКИВАЮТСЯ БУДУЩИЕ УЧИТЕЛЯ ВО ВРЕМЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ

В статье рассматриваются риски, с которыми сталкиваются будущие учителя в информационной среде и пути их минимизации.

Ключевые слова: *угрозы, информационная среда, будущие учителя.*

RISKS FACED BY FUTURE TEACHERS WHILE USING THE IT

Yanovs'kii Anatoliï

The article deals with the risks faced by future teachers while using information technologies and the ways of minimizing them.

Keywords: *threats, information techniques, future teachers.*

Постановка проблеми. Згідно з основними засадами розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Одна з цілей, що пропонується в зазначених засадах розвитку інформаційного суспільства, - це забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання

новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвинутої особистості. Також одна з засад національної політики розвитку інформаційного суспільства в Україні проголошує всебічний розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки [3].

Тенденції залучення особистості до інформаційного середовища суспільства збільшуються стрімко та пропорційно розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і забезпечення належної інформаційної безпеки стає все більш проблематичним. Тому важливим завданням є навчити особистість протистояти негативним впливам інформаційного середовища самостійно, що може бути досягнуто завдяки формуванню культури безпечного використання інформаційного середовища майбутніми вчителями. Це можливо при розумінні загроз, які виникають при використанні інформаційного середовища.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями інформаційної безпеки займалися В.М. Богущ, В.Н. Ковальчук, В.Г. Кривуца, А.М. Кудін, В.В. Остроухов, А.М. Прихожан; Інтернет–безпеку розглядали І.В. Литовченко, С.Д. Максименко; Інтернет–залежність вивчали А.Е. Войскунский, Кімберлі Янг; комп'ютерну залежність – Є.В. Копаєва.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Проблема безпеки використання інформаційного простору розглядається з точки зору захисту інформації та зовнішнього регулювання інформаційних потоків, але це досить вразливі засоби захисту, тому вважаємо доцільним розглядати здатність особистості самостійно захищатися від негативних впливів інформаційного середовища в поєднанні з вже існуючими засобами захисту, що, на нашу думку є більш ефективним. Оскільки на вчителя покладена місія формування культури учнів, першочерговим є формування культури саме майбутніх вчителів, які в подальшому зможуть забезпечити формування культури безпечного використання інформаційного простору учнів. Але для цього необхідно визначити ризики, з якими стикаються майбутні вчителі під час використання інформаційного середовища.

Мета статті – конкретизувати ризики, з якими стикаються майбутні вчителі під час використання інформаційного середовища, та знайти шляхи їх мінімізації.

Вклад основного матеріалу. У засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки зазначається про підготовку людини для роботи в інформаційному суспільстві, а саме – забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини до роботи в інформаційному суспільстві.

Особливу увагу викликає розуміння, що за умов швидкого розвитку глобального інформаційного суспільства, широкого використання ІКТ у всіх сферах життя особливого значення набувають проблеми інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека розуміється як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

У законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» зазначено, що інформаційна безпека є невід'ємною частиною політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни. Результатом виконання Програми буде комплект нормативних документів з усіх аспектів використання засобів обчислювальної техніки для оброблення та зберігання інформації обмеженого доступу; комплекс державних стандартів із документування, супроводження, використання, сертифікаційних випробувань програмних засобів захисту інформації; банк засобів діагностики, локалізації і профілактики вірусів, нові технології захисту інформації з використанням спектральних методів, високонадійні криптографічні методи захисту інформації тощо. [3]

Також у засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки надаються такі шляхи вирішення проблем інформаційної безпеки: створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів; підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань; вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері; розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як сучасної захищеної транспортної основи, здатної інтегрувати територіально розподілені інформаційні системи, в яких обробляється конфіденційна інформація [3].

У працях Ковалева Н. М. інформаційна безпека особистості - це : а) стан захищеності, за якого відсутня загроза заподіяння шкоди інформації, якою володіє особистість; б) стан і умова життєдіяльності особистості, за яких відсутня загроза нанесення шкоди особистості інформацією.

Вчений поділяє інформаційну безпеку на інформаційно-ідеологічну та інформаційно-технічну. При цьому під інформаційно-технічною безпекою особистості слід розуміти захищеність інформації від випадкових або навмисних впливів природного або штучного характеру, що можуть призвести до нанесення шкоди особистості, а під інформаційно-ідеологічною безпекою - захищеність особистості від навмисного або ненавмисного інформаційного впливу, що має результатом порушення прав і свобод у галузі створення, споживання та поширення інформації, користування інформаційною інфраст-

руктурою і ресурсами, що суперечать моральним і етичним нормам, і деструктивно впливають на особистість, оскільки діють на підсвідомість і впроваджують у суспільну свідомість антисоціальні установки [4].

Також слід додати до цього переліку й інформаційно-фізіологічну безпеку, під якою слід розуміти захищеність від різного роду функціональних порушень органів зору, опорно-рухової, серцево-судинної, нервової, імунної та інших систем організму під час тривалого використання інформаційно-комунікаційних технологій без дотримання правил безпеки.

Під інформаційною безпекою особистості також розуміють стан та умови життєдіяльності особистості, за яких реалізуються її інформаційні права і свободи, що виражається в життєво важливих інтересах особистості в інформаційній сфері, як-от:

- дотримання та реалізація конституційних прав на пошук, отримання і поширення інформації;
- реалізація прав громадянина на недоторканість приватного життя;
- використання інформації в інтересах не закріпленої законом діяльності, спрямованої на фізичний, духовний, інтелектуальний розвиток;
- захист прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- забезпечення прав громадянина на захист свого здоров'я від неусвідомленої шкідливої інформації [4].

Водночас слід відзначити, що головні шляхи забезпечення інформаційної безпеки здебільшого визначаються зовнішніми регуляторами, та майже не приділяється увага формуванню в особистості вмінь та навичок самостійного захисту від негативних впливів інформаційного середовища.

В інформаційному суспільстві інформаційно-комунікативні системи існують в різних формах і видах: засоби масової комунікації, різні мережі - телефонні, радіорелейні, телевізійні, супутникові, електричні. Ними забезпечується функціонування різнорівневої системи соціальних комунікацій за допомогою створення, поширення, обміну та зберігання інформації на основі новітніх інформаційних технологій та певних технічних засобів, що є частиною системи. Виконуючи різні соціокультурні функції, інформаційно-комунікативні системи підтримують взаємозв'язок і взаємодію суб'єктів на спеціалізованому рівні культури і на рівні повсякденності (повсякденної культури). Ними забезпечується «успішність комунікації» людини в складній тканині сучасної культури. Інформаційно-комунікативні системи розширюють простір культури і розсовують тимчасові рамки, «привчаючи» людину жити в умовах відкритості і постійних змін, наповнюючи культуру суспільства ціннісно-смісловим змістом, підтримуючи, з одного боку, інтеграційні тенденції, з іншого - диференціюючи / диверсифікуючи соціокультурну реальність [6].

Інформаційне середовище — це сфера діяльності суб'єктів, пов'язана із створенням, реформуванням і споживанням інформації. [2]

Інформаційне середовище включає в себе багато компонентів, засобів зберігання та передачі інформації, але в сучасному суспільстві інформаційно-комунікаційні технології відіграють провідну роль у насиченні інформаційного середовища інформацією. Це - неоднозначне явище: з одного боку інформаційно-комунікаційні технології значно підвищили ефективність функціо-

нування інформаційного середовища, а з іншого – створили багато ризиків для особистості.

Одним з ризиків використання інформаційного середовища є загрози інтересам особистості в інформаційній сфері, такі як: протидія, в тому числі з боку кримінальних структур, реалізація громадянами прав на недоторканність приватного життя; неправомірне обмеження доступу до інформації; порушення прав громадян в галузі масової інформації; протиправне застосування спеціальних засобів, що впливають на свідомість; маніпулювання інформацією (dez-інформація; приховування інформації; спотворення інформації) [4].

Джерелами загроз інформаційної безпеки особистості можуть виступати: інша особистість, програмні та технічні засоби, група осіб, суспільна група або навіть держава, Інтернет, ЗМІ. У сучасному суспільстві Інтернет є майже не контрольованим і тому вкрай небезпечним інформаційним середовищем, невміле використання якого містить багато ризиків, пов'язаних з інформаційно-ідеологічною, інформаційно-технічною та фізіологічною безпекою.

В дисертаційному дослідженні М. К. Воронович основні загрози інформаційної безпеки пов'язані з дисфункціональними аспектами інтернет-комунікаційного поля. З одного боку, це дії кіберзлочинців, хакерських груп, які порушують конфіденційність інтернет-ресурсів, інформації, розміщеної на цих ресурсах. З іншого боку, активність непрофесійних комунікаторів укупі з діями різного роду екстремістів, радикалів призводять до збільшення чисельності провокаційних, неправдивих повідомлень, що негативно впливають не тільки на саму інтернет-аудиторію, а й на соціум. В Інтернеті почастишали випадки ведення інформаційних війн, маніпуляції свідомістю людей, актів інформаційного тероризму і агресивного піар-впливу. В останні роки досить актуальною стала проблема інформаційного перевантаження свідомості людей, що загрожує не тільки психічними розладами, але і важкими психічними захворюваннями. Інформаційне перевантаження також багато в чому обумовлено розвитком глобальної комп'ютерної мережі, що пов'язано із залежністю від інтернет-середовища, неусвідомленим споживанням величезних обсягів інформації, що загрожують розуму людини [1].

На основі аналізу наукової літератури виокремлюють такі загрози інформаційного середовища, що діють на особистість.

1. Контентні:

- доступ до небажаного контенту (матеріали непридатного для особистості та протизаконного змісту – порнографічні, такі, що пропагують наркотики, психотропні речовини й алкоголь, тероризм і екстримізм, ксенофобію, сектантство, національну, класову, соціальну нетерпимість і нерівність, асоціальну поведінку, насилля, агресію, суїцид, азартні ігри, інтернет-шахрайство, та матеріалам, що містять образи, наклепи і неналежну рекламу);

- загроза отримання недостовірної інформації.

2. Психологічні:

- загроза адиктивної поведінки (комп'ютерної, ігрової, гаджет, Інтернет–залежності тощо);

- розходження між «Я» і своїм Інтернет-образом;

- особистісної безпеки: загроза спілкування з небезпечними людьми (шахраями, збоченцями, грифферами тощо);

- нав'язливий веб-серфінг.

3. Морально-духовні:

- загрози прийняття моральних цінностей, що містять антисоціальний характер;

- деформація духовної сфери, що спричинена викривленим поглядом на світ.

4. Фізіологічні:

- функціональні порушення органів зору, опорно-рухової, серцево-судинної, нервової, імунної та інших систем організму;

- психічні захворювання.

5. Ділінквентні:

- загрози вчинення протиправних дій (хакерство, порушення авторських прав тощо);

- загрози викрадення персональної інформації: розголошення конфіденційних даних (прізвища, імені, адреси, номерів кредитних карток, телефону тощо);

- загрози для персональних комп'ютерів: проникнення вірусів, завантаження шкідливого активного коду, завантаження програм з прихованими функціями: троянів, клавіатурних шпигунів тощо;

- Інтернет- та мобільне шахрайство (фішинг, продаж продукту, що не існує, вішинг, фармінг тощо) [5].

У сучасних умовах стає очевидною необхідність налагодження соціального контролю і управління Інтернетом. Водночас, світове співтовариство не прийшло до єдиного розуміння механізмів, форм і способів соціального контролю глобальної комп'ютерної мережі. Створені міжнародні організації, в тому числі і під егідою ООН, поки вирішити цю проблему не можуть через серйозні протиріччя ідеологічного, світоглядного та економічного характеру.

Майбутні вчителі, які використовують Інтернет та інші засоби інформаційно-комунікаційних технологій, також стикаються з вищезазначеними загрозами; для мінімізації негативних впливів необхідно формувати культуру безпечного використання інформаційного середовища, що дасть можливість майбутньому вчителю розпізнавати зазначені загрози та уникати негативних наслідків їх впливів.

Література:

1. Воронович Н. К. Интернет как угроза информационной безопасности России: автореф. дис. на соискание науч. степени кандидата соц. наук: специальность 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / Н. К. Воронович. — Краснодар, 2014. — 21 с.

2. Голубев В. О. Розслідування комп'ютерних злочинів [монографія] / В. О. Голубев. — Запоріжжя : ЗІДМУ, 2003 — 296с.

3. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4.02.1998 № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — №27/28. — 182 с.

4. Ковалева Н. Н. Информационное право России: учеб. пособие Н. Н. Ковалева. — М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2007. — 148 с.

5. Ковальчук В.Н. До проблеми визначення поняття «інформаційна без-

пека особистості» в контексті морально-етичного виховання [Електронний ресурс] / В.Н. Ковальчук Режим доступу: <http://virt.lac.lviv.ua/mod/book/view.php?id=3701&chapterid=30>

6. Устинович Е.С. Проблемы взаимодействия субъектов коммуникативно-информационного пространства современной России / Е.С. Устинович // Современные научные исследования и инновации. — 2011. — № 6 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2011/10/4021> (дата обращения: 20.02.2014).

RISKS FACED BY FUTURE TEACHERS WHILE USING THE IT

Yanovs'kii Anatolii

The article delas with the risks faced by future teachers while using information technologies and the ways of minimizing them. According to the basic principles of the Information Society in Ukraine one of the main priorities of Ukraine is striving to build a people-centered, open to all and aimed at developing the information society, where everyone can create and accumulate information and knowledge and have free access to them, use and share them to help every person to realize his own potential, promoting social and personal development and improving the quality of life. But there are certain risks of using information techniques. These risks include content (access to inappropriate content (materials unsuitable for an individual and illegal content - such as promoting drugs, psychotropic substances and alcohol, terrorism and national, class, social intolerance and inequality, antisocial behavior, violence, aggression, suicide, Internet fraud, etc.) danger of false information), psychological (the threat of addictive behavior, the difference between the internet profile (online image) and the real personality, personal safety: The Threat intercourse with dangerous people (rogues, deviants etc.), obsessive web surfing), moral and spiritual (the threat of acceptance of moral values ??that are anti-social in nature, wrench of the spiritual sphere that can cause distorted worldview), physiological (functional disorders of eyes, musculoskeletal, cardiovascular, nervous, immune and other body systems, mental illnesses), delinquent (threat of unlawful activities (hacking, copyright infringement, etc.)); threat of using one's personal information without the agreement: disclosure of confidential data (name, surname, address, credit card numbers, phone, etc.)). Prospective teachers who use the Internet and other means of information and communication technologies are also facing the above mentioned problems. In order to minimize these negative impacts the safe use culture of the information technologies should be formed. It will help future teachers to recognize these threats and avoid the negative consequences of their actions.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

УДК: 491.79+401.4+891.79

Фоміна І.Л.